

оптатива; 2) семантична модель прохібітивна; 3) семантична модель когортатива; 4) семантична модель риквестива.

*МАРЧУК Людмила*

## ЗАГАЛЬНА ТА ЧАСТКОВА КІЛЬКІСНА ОЦІНКА У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ В АСПЕКТІ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Сприйняття довкілля людиною та відбиття його в мовленнєвій діяльності виявляється в найрізноманітніших одиницях на різних мовних рівнях. Один з видів мовної інтерпретації кількості є загальна кількісна оцінка та певні невизначено-кількісні номінації. Виникає категорійна опозиція загальної та часткової кількісної оцінки, яка демонструє особливості будови родо-видових пар, оскільки загальна кількісна оцінка – це не завжди сума часткових, як виходить із законів логіки, оскільки автор реалізує в дискурсі (з відомих лише йому причин) синкретну назву: «Бо кохання – це не просто виділення такої великої кількості ендорфіну, хімічно подібного до морфіну, хай би що там стверджували наукові дослідження» (Д. Корній, 239).

Частотнішими є загальні кількісні оцінки, які входять до складу речення як атрибутивні, предикативні та об'єктні компоненти. Це оцінки і градаційного, і ситуативно-модального, і тотально-партитативного типу. Напр.: «**Уся злість** на мене падає ляпасом на обличчя дівчини» (Д. Корній, 244); «Що таточку, подобається бити **слабших за себе?**» (Д. Корній, 245); «У місті **достобіса** бахнутих на всю душу янголів, у яких у голові замість мозку, певно, теж пір'я, як і на крилах, однак саме я мусила убгатися у таку халепу» (Д. Корній, 246).

У функції загальнооцінних синкретних кількісних показників спостерігаємо параметричні прикметники великий / малий (маленький), які потенційно співвідносяться із просторовими та дискретними характеристиками, наприклад: «А в куполі самої церкви тих янголів **стільки** зібралося, що навіть на мить здалося: я чую їхні співи. Так **багато** янголів в одному місці я ніколи не зустрічала» (Д. Корній, 222). Параметричні прикметники функціонують у структурах зі субстантивними назвами кількісних характеристик, а невизначено-кількісні прономінативи – з дієслівними.

Загальнооцінний показник суміщає назву холічної речовини та її розташування на градаційній шкалі «більше / менше норми»: «І знаю, що я не дозволю, хоч би як мені **було важко**» (Д. Корній, 259).

Кількісним показникам загальної оцінки властива функція конденсації, проте можлива і функція конкретизації, тобто пояснення мотивів оцінки. При цьому конструкція пояснення може бути парцельованою. Напр.: «У мене навіть в очах почало **трохи** пекти. Чи то від небесного сяйва, чи від краси, а може, від непролитих сліз, яких **ох скільки** набралось» (Д. Корній, 260).

Прикметники великий / маленький; тяжкий / легкий є типовими показниками оцінки. Крім того, біля цих прикметників функціонують підсилювальні слова, які підкреслюють більше або менше значення повідомлення для індивіда, соціума, людства: «Бувають моменти, коли **настільки важко**, що хочеться втекти, чкурнути від своїх обов'язків куди подалі» (Д. Корній, 265); «Світ, панночко, **доволі важко** самотужки рятувати. Ваших крилець на всіх не вистачить» (Д. Корній, 268).

Кількісна оцінка може бути і просторовою, і часовою.

Ще **нічого немає**. Зелена ніч,

і в кожній тиші міра своя.

І знаючи, **скільки потрібно сторіч**.

щоби з'явилась найперша річ,

він вимовляє її ім'я (С. Жадан, 319).

Аналіз художнього дискурсу сучасної української мови доводить, що загальні кількісні оцінки можуть співвідноситися з певним фактом як експліцитний модус, напр.: «А судячи з дорогого годинника на зап'ястку (здається це Bovet Fleurier Classical ціною десь у \$20000) та краватки на шиї клієнта (ще один любитель виряджатися до нічного клубу, як до Букінгемського палацу), десять склянок розгатити він собі легко може дозволити» (Д. Корній, 38).

Ситуативно-модальні оцінки (напр., достатньо) можуть мати і чисто кількісне значення, і означати добре. «Спить, кажу, бо повернулася дуже-дуже пізно, тобто вона не виспалася. Поспить, і все буде хокей... Хокей – то окей, тобто гаразд по-вашому...» (Д. Корній, 133).

Комунікативний акцент у таких структурах зміщується в бік оцінно-модусного висловлення. Суб'єкт / об'єкт пропозиції зрушено в такому випадку в попередньому або наступному фрагменті дискурсу. Напр.: «Найпростіша формула, H<sup>2</sup>O, кажете? Це майже алхімія, яка завжди поруч. Відчуваєш, що тебе зурочили, чи просто дурнувате начальство дістало тебе порадами та вимогами, або колежанка аж надто прискіпливо намагається перекласти на твої плечі частинку власного болю чи проблем – бігом до води. Немає ліпшого очищувача» (Д. Корній, 137).

Логічна семантика структур з імпліцитною думкою належить узагалі до сфери оцінки та до категорій модусу висловлювання. «-Я думаю, ти здуріла, *санні?* Підеш за Ірку просити? Просто тобі *мед горл*, тобто мати Тереза! – із щирим запалом видихає Інна» (Д. Корній, 29).

Когнітивну базу для структурування часткової кількісної оцінки складає внутрішня класифікація мисленнєвої категорії кількості: оцінки дискретних величин, оцінки безперервних величин, оцінки екстенсивних величин, оцінки лінійних параметрів, оцінки висоти, глибини, довжини, відстані, локалізації об'єкту в просторі тощо. Напр.: «Куди поспішати? Однаково нічого не вдієш із моєю «непунктуальністю навпаки» – з'являтися на роботу дуже-дуже завчасно. І до цього вже всі звикли. От і сьогодні охоронець біля входу зовсім не дивується моїй ранній з'яві... Не завжди суть є такою, якою ти її бачиш чи хочеш бачити» (Д. Корній, 20).

**ОЛЬХОВСЬКА Наталія**

## **МЕТОДИКА ФРЕЙМОВОГО АНАЛІЗУ КОНЦЕПТІВ**

Концептуальний аналіз може здійснюватися за допомогою використання мовних одиниць різних рівнів: лексем, фразеологізмів, вільних словосполучень, речень. Традиційні одиниці когнітивістики (фрейм, сценарій, скрипт тощо), маючи більш чіткішу, ніж концепт структуру, можуть використовуватися дослідниками для моделювання концепту [4, с. 78].

Поняття «фрейм», введене Ч. Філмором в теорії фреймової семантики, використовується як загальний термін для позначення різних типів когнітивних структур, що лежать в основі значення певного слова, тобто – за аналогією з терміном «концепт», який позначає і образи, і уявлення, і поняття, і фрейми тощо. Однак на відміну від загального терміна «концепт», який може виражати будь-яку одиницю знань, у т. ч. і неструктурованого (цілісного образу або гештальту), загальний термін «фрейм» використовується тільки для позначення структурованих концептів: власне фреймів, схем, сценаріїв, когнітивних моделей. Іншими словами, фрейм – це завжди структурована одиниця знань, в якій виділяються окремі компоненти і відношення між ними; це когнітивна модель, що передає знання та думки про ситуація, яка часто повторюється [1, с. 4].

В багатьох роботах фрейм графічно зображується у вигляді мережі (цілеспрямованого графа), що пов'язує між собою окремі смисли та уявлення. Не є виключенням також